

ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Το όνομά του τριγύριζε συνεχώς στο μυαλό μου. «Ο αρχιτέκτονας που ήθελε να γίνει ζωγράφος». Δυο τρεις φορές που τον έψαξα όμως ήταν στο εξωτερικό. «Ο ιπτάμενος αρχιτέκτονας», μου είχαν πει επίσης. «Αυτός περνάει πιο πολλές ώρες στα αεροπλάνα παρά στη γη». Την υποψηφιότητά του με τον Γιώργο Καμίνη την είδα σαν την τελευταία μου ευκαιρία. Λίγες ημέρες πριν από τις εκλογές τον εντόπισα αλλά δεν είχε διάθεση για μακρές συζητήσεις. Μια δήλωση και τέλος. Ήταν άλλωστε στην Αμερική. «Μια περιπέτεια με την υγεία του», μου είπε εξομολογητικά η κόρη του Δέσποινα. Την περασμένη εβδομάδα, τελικά, ο Αλέξανδρος Τομπάζης ζήτησε επιτέλους να με δει. Το γραφείο του, σε μια πάροδο της Λεωφόρου Πεντέλης, θα μπορούσε να ήταν κινηματογραφικό σκηνικό σε ταινία με τίτλο «Ευτυχισμένοι αρχιτέκτονες». Διαφανή πατώματα, φως – πολύ φως – μακέτες, καθαρός αέρας, χάρτες, υπολογιστές και αρχιτεκτονικά σχέδια απλωμένα σαν σεντόνια παντού. Τα αφοσιωμένα πρόσωπα των δεκάδων συνεργατών του μου επιβάλλουν να προχωράω στις μύτες των ποδιών μου. Ο Αλέξανδρος Τομπάζης με περιμένει στην κορυφή μιας ξύλινης σκάλας. Σαν την καμυλοπάρδαλη που μοιάζει να έχει μια αστάθεια αλλά πατά σταθερά στη γη, με το κεφάλι πάντα ψηλά στον ουρανό. «Η (όμορφη) καμυλοπάρδαλη» άλλωστε είναι το ζώο που έχει επιλέξει ο ίδιος για τίτλο στην αυτοβιογραφία του. «Βλέπει μακριά, έχει όραμα (...) κάπου στο μεταξύ έχει και μια καρδιά, γιατί αρχιτεκτονική χωρίς καρδιά δεν πιστεύω ότι μπορεί να υπάρξει».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

«Οι Αθηναίοι αγαπούν τα σπίτια τους αλλά όχι τη γειτονιά τους»

Ο Υδραίος Τομπάζης ήταν προ-προπάππος σας;
Ήταν παππούς του παππού μου. Ενας караβοκύρης από εκείνους που θυσιάσαν τις προσωπικές περιουσίες τους για το καλό του τόπου μας.

Την καταγωγή σας την αισθανθήκατε ποτέ ως βάρος;
Οχι, ποτέ δεν της έδωσα αυτή τη βαρύτητα.

Να υποθέσω ότι η Ύδρα είναι από τα αγαπημένα σας μέρη;
Είναι, αν και δεν έχω μείνει ποτέ εκεί. Υπέροχος τόπος. Ας είναι καλά οι αρχαιολόγοι που την προστάτευσαν.

Ποιος σας έκανε την πρόταση για τον Καμίνη;
Ο Στέφανος Μάνος.

Είναι φίλος σας;
Ναι. Ήταν συμμαθητής μου κάποια χρόνια στο κολέγιο. Εξαιτίας αυτού είπα ναι. Ο Μάνος έχει ένα καθαρό μυαλό και είναι κρίμα που δεν έχει καταφέρει να ακουστεί. Νομίζω ότι μπορούσε να βοηθήσει πιο πολύ.

Ποιους άλλους εκτιμάτε από την πολιτική;
Πολύ λίγους. Οχι ότι είμαι υπεράνω αλλά δεν ασχολούμαι.

Είστε από αυτούς που λένε ότι οι παλιοί ήταν καλύτεροι;
Οχι. Νομίζω ότι κάθε εποχή έχει και τους καλούς της και τους κακούς της. Και τους πληρώνει κιόλας.

Τον Καμίνη δεν τον ξέρατε;
Ως Συνήγορο του Πολίτη ναι, αλλά στην πραγματικότητα τον έχω δει μία φορά. Και μου φάνηκε ένας άνθρωπος ο οποίος θα μπορούσε να κάνει μερικά σωστά πράγματα.

Εκλεγθήκατε από τους πρώτους σε σταυρούς...
Δεν το ξέρω. Πιθανόν να είναι έτσι, δεν με έχουν ενημερώσει.

Τηλεοπτική εμφάνιση πάντως δεν κάνατε ούτε μία.
Οχι. Δεν μ' ενδιέφερε να κάνω. Αλλωστε, πλέον, νομίζω ότι όσο λιγότερο σε αναφέρουν οι δημοσιογράφοι τόσο καλύτερα.

Μερικές φορές είναι αλήθεια αυτό.
Μάλλον έτσι θα το τοποθετούσα. Και δεν μ' ενδιαφέρει η πολιτική. Και όσες φορές μού έχουν ζητήσει να εμπλακώ με την πολιτική το έχω αρνηθεί.

Δεν είστε υπέρ της αποχής;
Οχι.

Ψηφίζετε πάντα το ίδιο κόμμα ή κάθε φορά επιλέγετε ανάλογα με τις συγκυρίες;
Έχω αλλάξει. Αλλά σε πολύ μεγάλο βαθμό, το ίδιο. Δεν μ' ενδιαφέρει η πολιτική, μ' ενδιαφέρει όμως η προσπάθεια ορισμένων προσώπων. Πιστεύω σε αυτό που έχει ειπωθεί από έναν πολιτικό: «Μη ρωτάς τι κάνει η πατρίδα σου για σένα αλλά τι κάνεις εσύ για την πατρίδα σου».

Ο Κέννεντυ το είχε πει.
Ναι. Βέβαια άλλο τι λένε οι πολιτικοί και άλλο τι κάνουν. Διότι κι εμένα μπορεί να μου γράψει κάποιος δέκα ωραίους λόγους και η πράξη στη συνέχεια να είναι τελείως διαφορετική.

Αντιστοίχως πρώτος στον συνδυασμό του Νικήτα Κακλαμάνη εξελέγη ο Ψινάκης. Τον γνωρίζετε;
Οχι. Σας είπα ότι έχω πολύ μικρή σχέση με την πολιτική.

Δεν είναι πολιτικός, σόουμαν στην τηλεόραση είναι. Δεν τον έχετε παρακολουθήσει ποτέ;
Οχι και δεν θέλω να κρίνω κάποιον που δεν ξέρω.

Τι προέχει σε ένα κτίριο; Μπορώ να σκεφτώ ως αδαής την ομορφιά, τη λειτουργικότητα και τώρα τελευταία την ενεργειακή υποδομή.

Δεν είστε μακριά από την πραγματικότητα. Αυτά τα τρία είναι σωστά. Από 'κει και πέρα υπάρχουν και άλλα. Τι παράδειγμα δίνει... Μια από τις υποχρεώσεις του αρχιτέκτονα είναι να δημιουργήσει κάτι το οποίο θα καλύτερεύσει τον τόπο στον οποίο γίνεται και θα μορφώσει κάποιους. Γιατί νομίζω ότι το κάθε κτίριο, έμμεσα ή άμεσα, μορφώνει τους ανθρώπους που το χρησιμοποιούν.

Από πότε σας απασχολεί πολύ σοβαρά το θέμα της ενεργειακής υποδομής ενός κτιρίου;

Πολύ πριν το ενεργειακό θέμα γίνει κάτι τόσο σημαντικό. Θα έλεγα από το '80 σίγουρα. Αλλά το να είναι ένα κτίριο πιο λογικό, γιατί περί αυτού πρόκειται, δεν θέλει και καμία φιλοσοφία... Εγώ από το Γυμνάσιο σκεφτόμουν τη σχέση του ήλιου με τα κτίρια. Από τότε μ' ενδιέφερε.

Καλοριφέρ, ας πούμε, συνεχίζετε να βάζετε;

Αν χρειάζεται βεβαίως. Δεν έχω ταμπού ότι τούτο δεν πρέπει, αυτό πρέπει. Αλλά γιατί πρέπει να ξοδεύεις εκατομμύρια όταν δεν υπάρχει ανάγκη; Δεν έχει ομορφιά αυτό το πράγμα. Η οικολογία έχει μια βαθύτερη ομορφιά. Οσο μπορείς λοιπόν πιο ήπια και πιο λογικά.

Το τελευταίο μεγάλο έργο σας στο εξωτερικό είναι ο ναός της Αγίας Τριάδας στη Φάτιμα της Πορτογαλίας; Ναι. Θα έλεγα ότι αυτό είναι το τελευταίο κατασκευασμένο σημαντικό έργο μας. Γιατί έχουμε μελέτες και για άλλα τα οποία δεν έχουν ολοκληρωθεί.

Είστε θρησκό;
Οχι φανατικά. Δεν έχω κανένα ενδιαφέρον για το τυπικό μέρος. Κυρίως πιστεύω στην ανάγκη να πιστεύει κανείς. Και ζηλεύω αυτόν που μπορεί εύκολα να πιστέψει σε κάτι.

Στον Παράδεισο και στην Κόλαση πιστεύετε;
Δεν μ' έχει απασχολήσει.

Πώς κάνει όμως έναν ναό ένας αρχιτέκτονας; Ενα σπίτι ή ένα γραφείο ξέρετε πώς λειτουργεί, ένας ναός ξέρετε;

Αν δεν το έχεις ζήσει χρειάζεσαι κάποιον που το έχει ζήσει να σε συμβουλευτεί. Έχω κάνει και τζαμί και δεν έχω καμία σχέση με τη μουσουλμανική θρησκεία. Με βοήθησε ο εργοδότης που μου ζήτησε να του κάνω το τζαμί. Με συμβούλευσαν και ντόπιοι αρχιτέκτονες στο Ντουμπάι...

Στην Ελλάδα το τελευταίο μεγάλο έργο σας;

Στο σπίτι του Αλέξανδρου Τομπάζη. Σκάλες, διαφανή πατώματα, φως – πολύ φως – μακέτες, καθαρός αέρας... «Η αρχιτεκτονική χωρίς καρδιά δεν μπορεί να υπάρξει» λέει